

KAMENNÁ „RADLICE“ Z VIKLETIC, OKR. CHOMUTOV

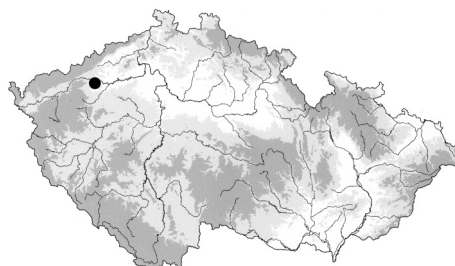
Drahomír Koutecký

V rámci záchranného výzkumu na těžisku šterkopísku pro Nechranickou přehradu ve Vikleticích, okr. Chomutov (*obr. 1*), jsme v roce 1964 prozkoumali jednu neolitickou jámu (č. 37) s vypíchanou keramikou, kamennou „radlicí“ a jinými nálezy. Pravidelně oválná jáma o rozměrech 175 × 140 cm měla šikmé stěny místy slabě podebrané, dno šikmé; polovina jámy byla hlubší, hloubka se pohybovala od 30 do 48 cm (*obr. 2*). Odkryv jámy byl proveden na dvě poloviny – A a B. Výplň tvořila nahoře černá a dole hnědá hlína. V zásypu byly nalezeny střepy vypíchané keramiky, kamenná „radlice“, zvířecí kosti, zlomky mazanice, křemencové úštěpy a otloukače. Nálezy byly zapsány pod č. př. 143/64-1 až 3, exp. AÚ v Mostě (NZ čj. 376/84; BZO 1964, 47, č. 162).

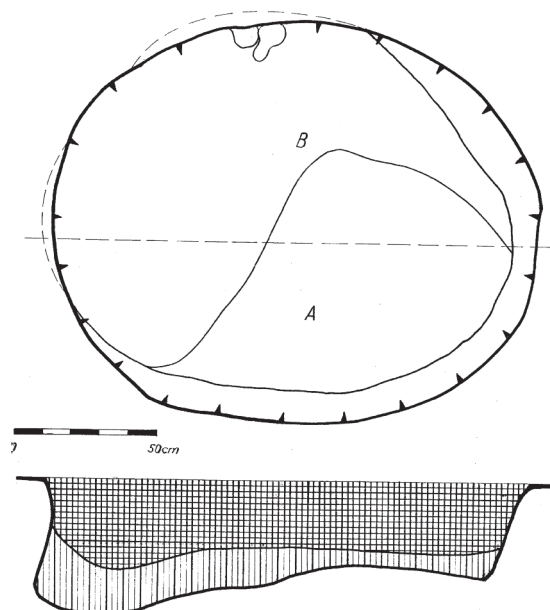
Při odkrývání jámy jsme odlišili nálezy ze začistiřování, poté z výplně A a B. Ze střepů se nepodařilo slepit žádnou celou nádobu, pouze rekonstrukce částí. Zachovaly se nezdobené zlomky tenkostěnných nádob (*obr. 4:3–5; 5:21–22*) a zlomky zdobené řadami vpichů (*obr. 4:1–2, 6–10; 5:15, 17*) i pupky (*obr. 4:11–12; 5:23, 25*), rekonstrukce horní poloviny hruškovité nádoby zdobené páskou pěti trojúhelníkovitých vpichů, rek. v. 9,8 cm (*obr. 4:14*), větší zlomky zdobené i nezdobené z hruškovitých nádob (*obr. 4:13; 5:16, 18–20, 24*), zlomky silnějších putnovitých užitkových nádob s pupky na výduti nebo pod okrajem (*obr. 4:11; 5:23–25*). Nejdůležitějším nálezem z jámy je kamenná „radlice“ s tupým ostřím a zúženým týlem. Na spodní straně nástroje jsou slabé rýhy – snad doklad pracovních stop (?). Materiál radlice tvoří tvrdý amfibolit, na svrchní straně se zachovaly důlky po vypadaných kamíncích. Asi v polovině délky nástroje jsou patrné stopy po podvázání (přípevnění) k tělesu oradla (?), délka předmětu činí 26,6 cm, šířka 16,4–12,0 cm a výška 7,4 cm (*obr. 3*).

V současné době byly definovány čtyři modely neolitického zemědělství. Hodí se nám druhý model, tzv. extenzivní zemědělství přílohové, ve spojení s využitím oradla. Bohužel v mladším neolitu není u nás doloženo využití oradla se záprahem (Pavlů – Zápotocká 2008, 63).

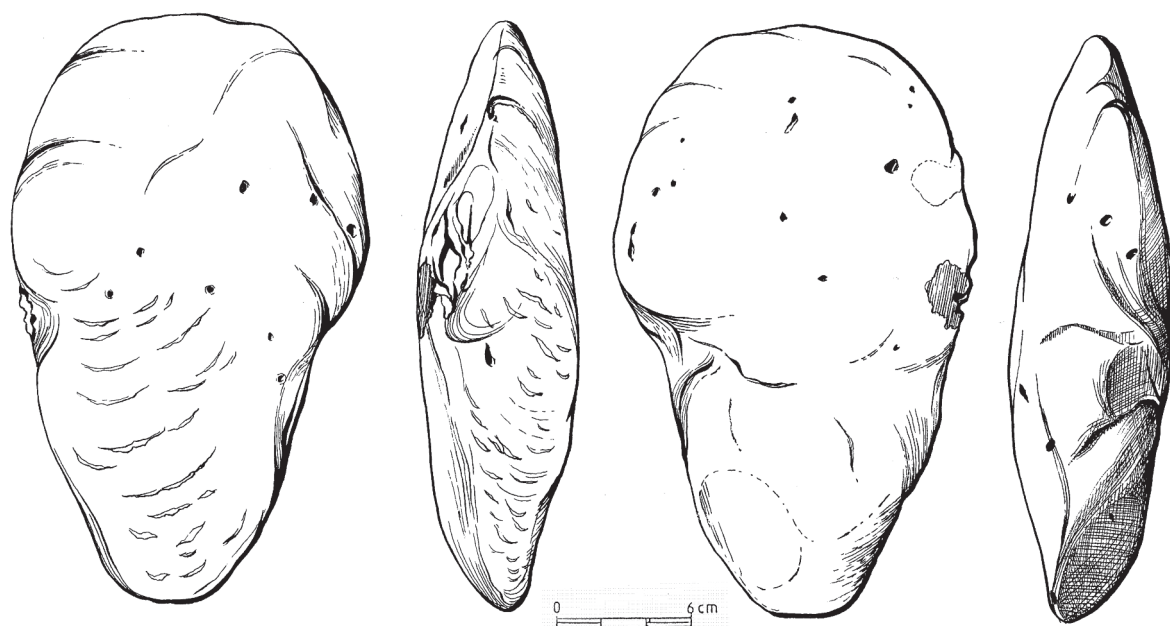
Dřevěné oradlo (hák) ke zpracovávání půdy se užívalo od středního eneolitu, ale začátek jeho použití je mnohem starší. O kamenných radlicích a jejich užití při orbě se zatím neuvažovalo, ale nelze to zcela odmítnout. Prvé doklady dřevěných oradel se dochovaly až ve středním eneolitu. V neolitu převládalo ruční, kopaničářské obdělávání půdy kamennými motykami; bohužel na většině z nich nelze nalézt pracovní stopy, takže takového jejich užití je nejisté. „Radlice“ nalezená v jámě s vypíchanou keramikou ve Vikleticích, která se řadí do II. starší až III. střední fáze (Steklá 1959, 218–226, *obr. 107*), svým tvarem připomíná kovové radlice. Nutno přiznat jisté pochybnosti o účelu naší radlice,

Obr. 1. Vikletice. Poloha lokality na mapě ČR

Obr. 2. Vikletice. Jáma 37. Půdorys a profil

Obr. 3. Vikletice. Jáma 37. Kamenná „radlice“

protože pracovní stopy na ní jsou skromné (rýhy na spodní straně). Také interpretace nám činí potíže, protože ve starším a středním neolitu se plužní způsob obdělávání polí nepředpokládá, ačkoli není zcela vyloučen. Podle mého soudu je třeba dosavadní názory i nálezy podrobit v budoucnu přísné kritice, která nám umožní podobné nálezy, jako je „radlice“ z Vikletic, buď přijmout, nebo zamítnout (Koutecký 1966).

PRAMENY A LITERATURA

Koutecký, D. 1984: Vikletice. Nálezová zpráva č. 376/84, ÚAPPSZČ Most.

Koutecký, D. 1966: Archeologický výzkum ve Vikleticích v letech 1961–1964, Archeologické rozhledy 18, 121–129.

Paolů, I. (ed.) – Zápotocká, M. 2008: Archeologie pravěkých Čech 3. Neolit. Praha.

Steklá, M. 1959: Třídění vypíchané keramiky, Archeologické rozhledy 11, 211–260, obr. 107.

STEINERNE „PFLUGSCHAR“ AUS VIKLETICE, BEZ. CHOMUTOV

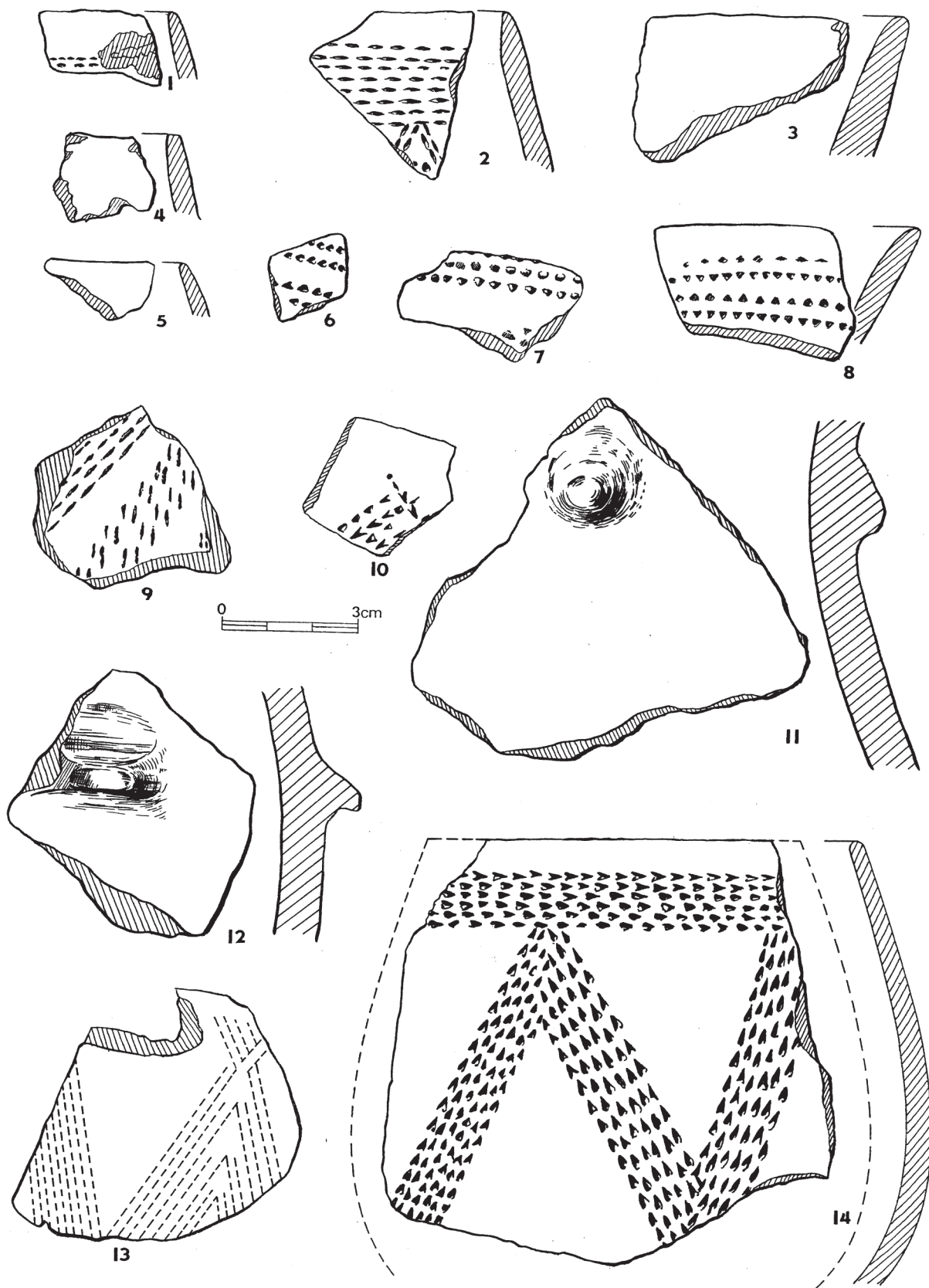
Während der Forschung in Vikletice im Jahre 1964 wurde in der Grube Nr. 37 mit der Stichbandkeramik eine steinerne „Pflugschar“ gefunden. Am Unterteil des Werkzeugs blieben Spuren nach der Arbeit (Riefen) erhalten. Im jüngeren Neolithikum (auch im Fall der Stichbandkeramiker) schließt man jedoch das Ackern mit dem Pflug gewöhnlich allgemein aus. Wenn auch damals das Bodenlockern mit den Hacken wirklich überwog, kann man – meiner Meinung nach – das Bearbeiten der Felder mit Steinpflugscharen nicht ganz ausschließen. Die Stichbandkeramik (2 Gruben) datiert M. Steklá in die ältere bis mittlere Phase. Meinem Erachten nach wird es nötig, die bisherigen Ansichten und Funde einer Kritik zu unterziehen. Das ermöglicht uns, ähnliche zukünftige Funde wie die Pflugschar aus Vikletice entweder anzunehmen oder abzulehnen.

Abb. 1. Vikletice. Lage des Fundortes auf der Karte der Tschechischen Republik

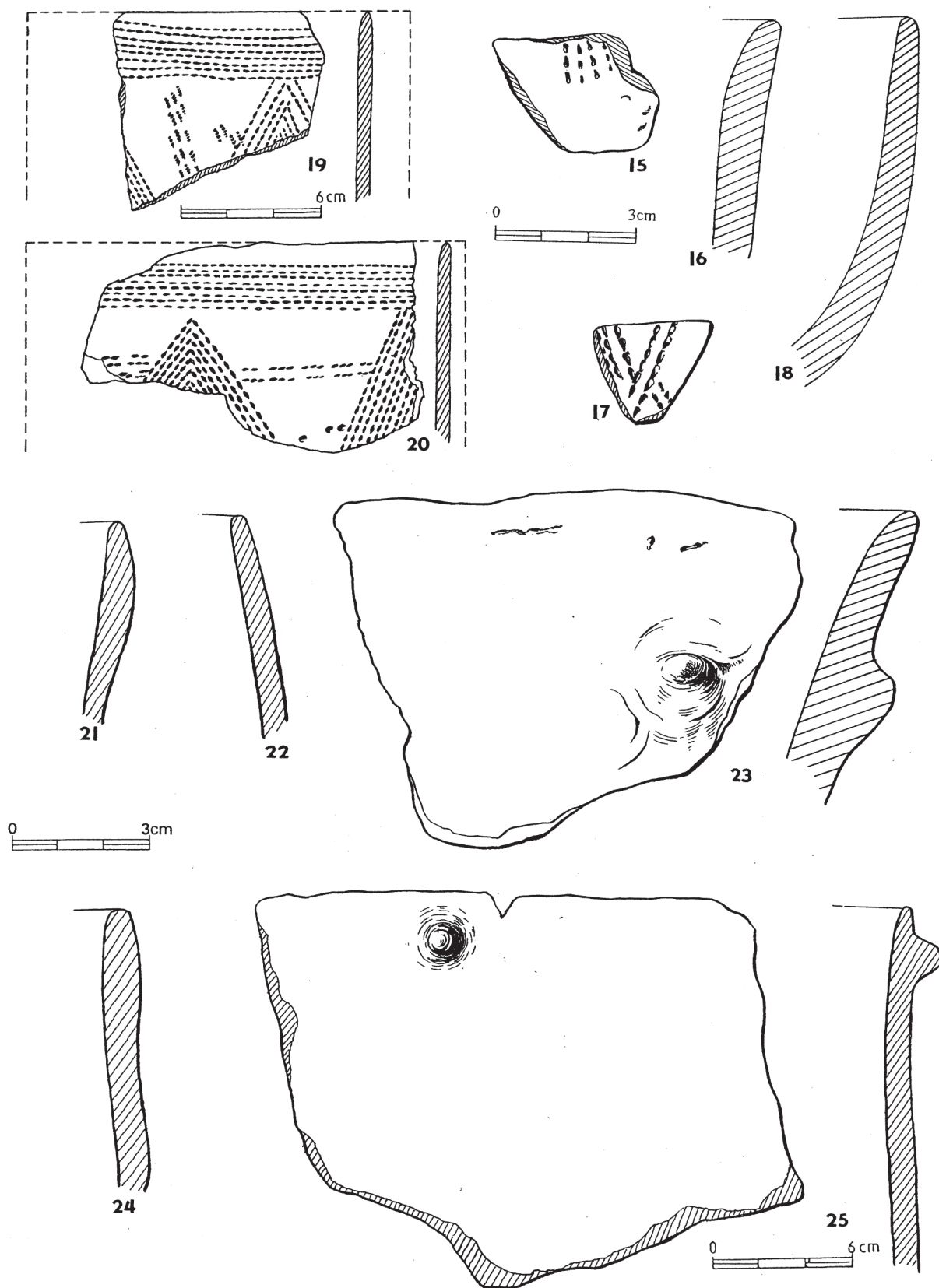
Abb. 2. Vikletice. Grube Nr. 37. Grundriss und Profil

Abb. 3. Vikletice. Grube Nr. 37. Steinerne „Pflugschar“

Abb. 4.–5. Vikletice. Grube Nr. 37. Keramik

Obr. 4. Vikletice. Jáma 37. Keramika zdobená kombinací vpichů a pupků

Obr. 5. Vikletice. Jáma 37. Keramika zdobená kombinací vpichů a pupků